

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Teie 01.12.2025

Meie 14.12.2025

nr 1-6/3309-1, SIM/25-
1331/-1K
nr 8-2/9647

Siseministri määruse „Siseministri määruse muutmise seoses nimeseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse rakendamisega“ eelnõu kooskõlastamata jätmine

Austatud minister

Siseministeerium on saatnud Justiits- ja Digiministeeriumile kooskõlastamiseks siseministri määruse „Siseministri määruse muutmise seoses nimeseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse rakendamisega“ eelnõu. Justiits- ja Digiministeerium jätab eelnõu kooskõlastamata. Põhjendame seda järgmiselt.

- 1. Eelnõu § 1 p 4** – nähakse ette, et avaldus nime muutmiseks esitatakse turvalises veebikeskkonnas, mis eeltäidetakse rahvastikuregistri andmete alusel ning kontrollitakse karistusregistri andmeid. Nimeseaduse (NS) ja riigilõivuseaduse (RLS) muutmise seaduse eelnõu eesmärk oli luua võimalus teatud tingimustel võimaldada automaatsuseid ja -kandeid. Nimetatud eelnõu punkti 5 kohaselt:

„(6⁴) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud avaldus on esitatud rahvastikuregistri turvalises veebikeskkonnas ja selle vastavust nimeseaduses sätestatud nõuetele seoses isiku soovil uue isikunime andmisega on kontrollitud rahvastikuregistrist automaatselt ning otsuse tegemiseks vajalikud eeldused on täidetud, otsustab Siseministeerium uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise ja kannab selle rahvastikuregistrisse automaatselt.“

Määruse eelnõus on lisandunud protsessi ka karistusregistri andmete kontroll. Seletuskirjas on selgitatud:

„Tagamaks, et isikud, kelle suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus seonduvalt seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo toimepanemisega alaealise isiku suhtes, ei saaks nime muuta, kontrollitakse kõigi avalduse esitajate andmeid karistusregistrist enne, kui esitatud avaldus menetlusse võetakse.“

Kuna seadus sellist automaatset kontrolli ette ei näe ja on Siseministeerium ka NS ja RLS muutmise seaduse eelnõu kooskõlastustabelis esitanud selgituse, et andmeid kontrollitakse rahvastikuregistrist, siis võib eeldada, et see toimub iga taotluse puhul eraldi. Eelnevale tuginedes palume selgitada, kuidas saab nime muutmise otsuse teha automaatselt nii nagu NS ja RLS muutmise seaduse eelnõu seda ette näeb, kui karistusandmete automaatset kontrolli seadusega ette pole nähtud.

2. Eelnõu § 1 p 4 – määruse § 3 reguleerib nime muutmise avalduse esitamist¹.

Seletuskirja leheküljel 3 märgitu kohaselt sätestatakse § 3 lõikes 4, et kui avaldus on esitatud turvalise veebikeskkonna kaudu, siis eeltäidetakse rahvastikuregistri andmete alusel isiku eest elektrooniline avaldus, lähtudes NS-is sätestatud andmekoosseisust. Seega saab isik kontrollida, kas eeltäidetud avalduses on andmed õiged ja vajaduse korral selle kinnitada või teha muudatusi, kui see on vajalik. Tagamaks, et isikud, kelle suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus seonduvalt seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo toimepanemisega alaealise isiku suhtes, ei saaks nime muuta, **kontrollitakse kõigi avalduse esitajate andmeid karistusregistrist enne, kui esitatud avaldus menetlusse võetakse.**

Samas puudub igasugune arusaam, milliseid andmeid küsitakse, kes küsib ja kuidas see on reguleeritud. NS § 16 lg 4¹ on sõnastatud ebaselgelt². Üheselt ei ole aru saada, millal isikul on keelatud nime muuta. Kas isik ei tohi oma nime muuta ainult siis, kui tal on kehtiv karistus ehk karistusandmed ei ole veel kantud karistusregistri arhiivi?

Kui oleks tahetud piirata ka arhiivi kantud karistusandmete alusel nime muutmist, tulnuks sättes täiendavalt välja öelda: „sõltumata sellest, kas need karistusandmed on karistusregistrist kustutatud“. Näiteks relvaseaduse § 36 lg 6¹:

*„6¹) on karistatud tulirelva, laskemoona, lõhkeseadeldise või lõhkeainega toimepandud kuriteo eest või karistusseadustiku §-s 89, 90, 113, 114, 184, 231, 232, 233, 234, 234¹, 234², 235, 235¹, 235², 235³, 236, 237, 237¹, 237², 237³, 237⁴, 237⁵, 237⁶, 238, 239, 241, 244, 246, 274 või 302 sätestatud kuriteo eest, **sõltumata sellest, kas need karistusandmed on karistusregistrist kustutatud**“.*

Karistusregistri seadust (KarRS) arhiivile juurdepääsuks seaduseelnõuga 719SE ei muudetud, ei ole ka täiendatud KarRS § 5 lõike 2 toodud erandite nimekirja (selles on ammendav nimekiri, millal on kustunud karistustel õiguslik tähendus).

Riigikogus täiendati NS § 16 lõikega 4¹ järgmises sõnastuses:

“(4¹) Isik, kelle suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus seonduvalt seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo toimepanemisega alaealise isiku suhtes, ei saa nime muuta.”

Riigikogu veebilehel oleva teabe kohaselt on NS ja RLS muutmise seadus esitatud Vabariigi Presidendile³. Seda ei ole veel välja kuulutatud.

Seaduses kasutatud sõnastus ei ole selge. Praktikaks kasutatakse sõnastust, millest on selgelt aru saada, kas piirang isikule kaob karistusandmete kustutamisega või arvestatakse ka arhiivi kantud karistusi (vt ka ülal näide relvaseadusest). Normi sõnastusest jääb eksitav mulje, et isik, keda on sellise teo eest karistatud ja seda sõltumata, kas karistus on kehtiv või arhiivis, ei saa kunagi nime vahetada. Määruse seletuskirjast saame aga aru, et **see on teadlik valik, mille kohaselt nimevahetuse piiranguks on kehtiv karistus** (vt nt mõjude all 4.2.2. räägitakse ka siin kehtivatest karistustest j). Juhul kui karistus kustub (kantakse arhiivi), siis isik võib nime vahetada. Seega ei ole arhiivile ligipääs ka vajalik ja puudub sel eesmärgil vajadus täiendada KarRS-i.

Rõhutame ka siin, et meie jaoks on probleemkoht selles, **et määruse eelnõuga on veebilahenduse kaudu esitatud taotluse automaatkontrolli protsessi lisandunud ka karistusregistri andmete kontroll, kuid seadus sellist karistusandmete automaatset kontrolli ette ei näe.**

Kuigi seadus automaatkontrolli ette ei näe, siis märgime, et määruse eelnõu seletuskirjas on kirjeldatud läbisegi erinevaid kontrolliviise: inim-sekkumiseta automaatotsustus

¹ [Isikule uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise kord ja avalduse vorm–Riigi Teataja](#)

² Seadus hetkel veel Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata

³ [Eelnõu - Riigikogu](#)

(automaatkontroll süsteemide suhtlemise tasemel), siis "liidestus" karistusregistriga, teisalt siis omakorda viidatud ametniku kohustusele teostada kontrolle pöördudes registri poole jne. Seetõttu jääb ebaselgeks ikkagi – kes, mida ja millal kust pärib ning mida ikkagi tähendab automaatses otsustusprotsessis "kontrollitakse karistusregistrit" jj.

Näited seletuskirja selgitustest allpool.

Seletuskirja lehekülje 5 selgitus: *"Kui avaldus on esitatud turvalises veebikeskkonnas ja selle vastavust NS-is sätestatud nõuetele seoses isiku soovil uue isikunime andmisega on kontrollitud RR-ist automaatselt ja karistatuse andmeid on kontrollitud karistusregistrist automaatselt ning otsuse tegemiseks vajalikud eeldused on täidetud, otsustab Siseministeerium nime muutmise automaatselt ja kannab uue nime RR-i automaatselt."*

Mõjude all punktis 4.2.1. (II) on toodud: **"Ametnikud peavad vähemalt seni, kuni luuakse liidestus RR-i ja karistusregistri vahel, kontrollima nime muutjate karistatust ise, tehes päringu karistusregistrisse".**

Mõjude all punktis 4.2.2. ametniku kontrollitegevusele on öeldud: **"Nime muutmist otsustavatele ametnikele võib muudatus tuua kaasa töökoormuse kasvu, sest ametnikel tuleb edaspidi nime muutmise menetluses kontrollida isiku karistatust."**

Palume eeltoodud kommentaaridest ja selgitustest tulenevalt eelnõu ja seletuskirja vastavalt muuta.

3. **Eelnõu § 1 p 6** – meie hinnangul on probleem § 5 lg 1 uues sõnastuses. Sätte mõte on, et lapsevanemad, kellel on ühine hooldusõigus, saavad nime muuta, kui teise vanema nõusolek on kindlal viisil kindlaks tehtud. Sättes ei ole välja toodud olukorda, kus vanemal on ainuhooldusõigus tervenisti, aga see peaks olema samuti välja toodud. Ei näe ilmtingimata vajadust lisada ainuotsustusõiguse ja/või ainuhooldusõiguse märkust, aga kui need lisada, siis need peaksid olema mõlemad.
4. **Eelnõu § 1 p 9** – loodav § 8 lg 4 räägib samuti karistusregistri andmete kasutamisest. Ehk ka siin on meil samad küsimused, mis § 3 muutmise kohta (vt ülal).
5. Segadust tekitab eelnõus kasutatav "isiklikult ja kirjalikult". Ka teised võimalused avalduse esitamiseks on kirjalikud. Võib olla isegi vastuolu eelnõu § 1 p-ga 6 "digitaalallkirjaga kinnitatult või isiklikult ja kirjalikult". Mõlemad on kirjalikud vormid. Palume selgitada, millist sisu kannab normis sõna „isiklikult“.
6. **Määruse eelnõu pealkiri** – meie hinnangul peaks pealkiri olema täpsem. Ehk:

„Siseministri 12. detsembri 2017. aasta määruse nr 45 „Isikule uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise kord ja avalduse vorm“ muutmine.“

Kuna Justiits- ja Digiministeerium jätab eelnõu kooskõlastamata, palume esitada see peale märkuste läbitöötamist ning paranduste tegemist meile uuesti kooskõlastamiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Markus Ühtigi 51914873
Markus.Yhtigi@justdigi.ee

Mait Heidelberg
Einar Hillep
Mari Keskküla
Kristel Niidas
Kertu Tuuling